

Groningse Slechtvalken prefereren kraaiennest boven nestkast

Peter de Boer en Jan van Dijk

De Slechtvalk is één van de zeldzaamste broedvogels in Groningen. Het eerste broedgeval vond in 1930 plaats op Rottum. Pas in 1998 werd opnieuw met zekerheid een broedgeval vastgesteld en ook in 1999 werd succesvol gebroed. Dit artikel gaat nader in op het broedgeval in 1999.

In 1998 vond na vele tientallen jaren weer een succesvol broedgeval van de Slechtvalk in Groningen plaats. Er werd een kraaiennest gebruikt in een hoogspanningsmast en één jong vloog uit (Slechtvalk Nieuwsbrief Jaargang 4, nr. 1). Direct na het uitvliegen verkaste het gezin naar een dichtbijgelegen industriegebouw dat kennelijk meer bescherming en voedselmogelijkheden bood.

Een kraaiennest op een hoogspanningsmast is in meerdere opzichten niet ideaal als broedplaats voor Slechtvalken. Allereerst is het gevaar groot dat ruim voor het uitvliegen één of meer jongen uit het nest vallen. Daarnaast kunnen onverlaten gemakkelijk eieren en/of jongen stelen door in de mast te klimmen. Omdat de vogels zelf ook aan leken te geven een voorkeur te hebben voor het hoge industriegebouw, hebben we daar afgelopen winter een nestkast geplaatst op 125 meter hoogte. Gedurende het hele najaar van 1998 en de in de eerste maanden van 1999 werden hier regelmatig Slechtvalken gezien. Toen in maart door onder andere Ko Veldkamp een Slechtvalk met prooi op het aanvliegbord van de nestkast werd gezien, dachten we dat het goed zat. Concrete aanwijzingen dat er gebroed werd, kregen we in maart echter niet te horen. Op 3 mei is de nestkast gecontroleerd. Behalve enkele prooiresten werd niets gevonden, zelfs geen nestkuiltje was aanwezig.

Verrassend was dan ook de waarneming van de eerste auteur die op 23 maart een broedend vrouwtje Slechtvalk had gezien. Opnieuw bleek het paar gekozen te hebben voor een oud kraaiennest in een hoogspanningsmast, niet ver van de broedplaats van 1998. Vanaf de grond gezien lag het nest knap beroerd. Vorig jaar lag het nest voor een deel op een rooster, maar nu lag het nest in de hoek van twee spanten en gaapte direct naast het nest een diepte van 35 meter. Om

niet teveel aanloop te krijgen en om te voorkomen dat kwaadwillenden hun slag zouden kunnen slaan, hebben we besloten het broedgeval volkomen stil te houden. Om te voorkomen dat jongen van het nest zouden vallen, iets wat vorig jaar waarschijnlijk ook gebeurd is, moest een rooster onder het nest geplaatst worden.

Zodra er zekerheid was dat er jongen waren, werd een klimactie gepland. Op 7 mei hebben we met Marinus Vroom (SEP) de mast beklommen met als doel te bepalen hoe oud de jongen waren, in verband met het vaststellen van de ringdatum, en om het nest zo mogelijk veiliger te maken. Bovengekomen schrokken we van de toestand van het nest. We troffen drie jongen aan, waarvan één hooguit een dag dood. Later vonden we tussen de prooiresten nog een jong dat slechts één of twee dagen oud was geworden. De twee levende jongen waren respectievelijk vijf en zes dagen oud en zagen er smoezelig uit. In tegenstelling tot de donzige witte of lichtgrijze jongen die we normaliter in nestkasten aantreffen, leken deze jongen zo uit de klei getrokken te zijn. De oorzaak van deze 'vervuiling' leek voor de hand te liggen, want ca. 40 cm boven het nest eindigde een metalen mastspant die schuin van boven kwam. Het liet zich raden wat er gebeurde bij een regenbui: het water van de spant viel dan als een straal midden op het nest. Normale regenbuien zijn geen probleem voor de vogels, maar deze extra hoeveelheid water leverde vermoedelijk de beschreven problemen op.

De twee nog levende jongen zagen er slecht uit. Dit werd niet veroorzaakt door een tekort aan voedsel, want beide jongen waren goed op gewicht en het borstbeen was nauwelijks te voelen. Bovendien lagen de spanten van de omringende mast bezaaid met verse prooien.

Waarschijnlijk was de doodsoorzaak van de twee andere jongen vocht en onderkoeling.

We besloten het nest te verplaatsen en onder het nest een rooster te plaatsen. Nest en rooster werden met draad aan de spanten vastgemaakt. De actie lukte goed en toen de jongen even later wat waren opgedroogd en waren teruggezet op het nest leek het allemaal al weer wat vriendelijker. Toen we goed en wel beneden waren zat het vrouwtje alweer op de jongen. We gingen met een tevreden gevoel naar huis en hoopten dat het verder goed zou gaan.

Op 19 mei zijn we op pad gegaan om de jongen te ringen. Ditmaal werd het klimwerk begeleid door Jan Smit van de SEP. Minstens één jong moest nog in leven zijn, omdat die de dagen ervoor nog werd gevoerd. Tot onze opluchting waren beide jongen nog aanwezig en in goede conditie. Dat dit jaar geen ruchtbaarheid werd gegeven aan het broedgeval wierp zijn vruchten af; bij het ringen waren slechts enkele personen aanwezig. Twee vrouwtjes van respectievelijk 18 en 19 dagen oud werden voorzien van een metalen ring van het Vogeltrekstation en een oranje kleur-ring.

Op 5 juni waren beide jongen nog op het nest. Het donskleed had inmiddels plaatsgemaakt voor een verenkleed. Ook werd al flink gewerkt aan het ontwikkelen van de vliegspieren. Op 13 juni was het nest leeg en waren beide jongen uitgevlogen. Evenals in 1998 bleek de familie naar het nabijgelegen industriegebouw verhuisd te zijn.

Prooi

Tijdens de nestverplaatsing en tijdens het ringen werden alle prooiresten verzameld en gedetermineerd (tabel 1). In totaal werden 67 prooien gevonden. Minimaal 21 verschillende soorten korden worden gedetermineerd, in alle gevallen vogels. Hieronder bevonden zich 35 steltlopers (52%) en 12 duiven (18%).

De vondst van een Sperwer mag opvallend worden genoemd. Beide Kieviten moeten op de grond zijn geslagen, aangezien ze minder dan twee weken oud waren en dus nog niet konden vliegen. Soorten als Goudplevier, Rosse Grutto, Groenpootruiter, Oeverloper en Kramsvogel komen in de omgeving algemeen voor als doortrekker. Aangenomen mag

worden dat veel prooien geslagen werden langs de Waddenkust. Terwijl op andere broedlocaties in Nederland duiven en spreeuwen een overheersende rol in de voedselkeuze spelen, vormen in Groningen steltlopers een belangrijk aandeel van de prooi.

Dankwoord

Zonder alle medewerking zouden we minder gegevens hebben kunnen verzamelen en geen toegang hebben gehad tot de nestplaats. Ben Koks en Ko Veldkamp worden bedankt voor hun waarnemingen, Jan Smit en Marinus Vroom (SEP) voor het klimwerk in de mast en niet in de laatste plaats de heer Bakker en Piet Pietersen voor het mogen betreden van hun land.

Dit artikel verscheen eerder in de Slechtvalk Nieuwsbrief 5(1): 7-9 (1999); een uitgave van de Werkgroep Slechtvalk Nederland.

Tabel 1. Prooikeuze van broedende Slechtvalken in Groningen in 1999, gebaseerd op prooiresten verzameld bij het nest

Soort	Aantal
Sperwer <i>Accipiter nisus</i>	1
Goudplevier <i>Pluvialis apricaria</i>	5
Zilverplevier <i>Pluvialis squatarola</i>	1
Kievit <i>Vanellus vanellus</i>	2
Kanoet <i>Calidris canutus</i>	1
Watersnip <i>Gallinago gallinago</i>	1
Houtsnip <i>Scolopax rusticola</i>	1
Grutto <i>Limosa limosa</i>	1
Rosse Grutto <i>Limosa lapponica</i>	3
Regenwulp <i>Numenius phaeopus</i>	1
Tureluur <i>Tringa totanus</i>	5
Groenpootruiter <i>Tringa nebularia</i>	5
Oeverloper <i>Actitis hypoleucos</i>	9
Tamme duif <i>Columba livia</i>	10
duif spec. <i>Columba spec.</i>	1
Turkse Tortel <i>Streptopelia decaocto</i>	1
Gele Kwikstaart <i>Motacilla flava</i>	1
Kramsvogel <i>Turdus pilaris</i>	2
Zanglijster <i>Turdus philomelos</i>	3
Koperwiek <i>Turdus iliacus</i>	1
Spreeuw <i>Sturnus vulgaris</i>	10
Huismus <i>Passer domesticus</i>	2
Totaal	67

Summary

Peregrine Falcons prefer crow's nest to nest-box.

In 1998 a pair of Peregrine Falcons bred in the Dutch Province of Groningen (one chick fledged). This was the first successful breeding attempt for many decades. Probably the same pair was successful again in 1999 (two young). The birds used a crow's nest on a power pylon just as they did in 1998. They ignored a nestbox on a high building nearby. The crow's nest turned out to be badly placed; when it rained, water could flow along the construction of the pylon into the nest. When the nest was checked on 7 May two of the four young were dead, probably because of heavy rainfall. The nest was moved 50 centimetres and a metal grid was placed under the nest. The two surviving young were ringed on 19 May, aged 18 and 19 days.

Both were females. They left the nest shortly before 13 June. The adults took an abundance of prey to the nest (table 1), which was caught along the nearby Wadden Sea shore. Waders are the main prey. At inland territories pigeons and Starlings form the bulk of the kills.

*Peter de Boer
Prof. Zuurlaan 20
8256 PE Biddinghuizen
tel. 0321-315818*

*Jan van Dijk
Mgr. Nolenslaan 19
8014 AS Zwolle
tel. 038-4657050
e-mail jwhvdijk@wxs.nl*